Людмила МАРЧАК,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: liuda6204@gmail.com

Науковий керівник:
Зоряна УДИЧ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА НА УРОКАХ ІСТОРІЇ: ВІД ТРАНСЛЯЦІЇ ЗНАНЬ ДО СПІЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МИНУЛОГО

Педагогіка партнерства – це підхід до навчання, в якому вчитель та учні є активними суб’єктами освітнього процесу . Її підґрунтям є співпраця, взаємоповага, довіра, діалог і спільна відповідальність за результат [3, с. 16–20]. У Новій українській школі цей підхід належить до базових принципів: він зосереджує увагу на учневі та розвитку його компетентностей.

Основою підходу є дитиноцентризм, демократизація та гуманізація освіти [1, с. 400–401]. Учитель зважає на потреби, здібності й власний досвід кожної дитини [1, с. 401]. З часом школяр стає самостійнішим: він уже не лише виконує вказівки, а й ставить запитання, висловлює думки, працює з інформацією та усвідомлює відповідальність за результати власної діяльності .

Особливого значення цей підхід набуває на уроках історії. У традиційній моделі вчитель здебільшого дає готові знання, а учні слухають і запам’ятовують дати, імена та події. Педагогіка партнерства не відкидає історичних знань, проте змінює шлях до них. Важливим є не лише засвоєння історичних фактів, а й осмислення їхніх причин і наслідків : він має розуміти, чому так сталося, як про це дізналися й чому різні джерела розповідають про одну подію по-різному.

Тому головне – допомогти учневі перейти від ролі пасивного слухача до ролі активного учасника. Дослідницький підхід вважають однією з основ

педагогіки партнерства [1, с. 404], а на уроці історії він означає, що учні самі формулюють питання, працюють із джерелами, зіставляють факти, висувають припущення й обґрунтовують висновки. Скажімо, замість того щоб одразу назвати причини події, вчитель дає кілька джерел і ставить проблемне запитання: «Чому ця подія стала можливою?» Учні аналізують матеріали, порівнюють відомості та на цій основі будують власне пояснення.

Водночас право на власну думку не робить правильною кожну думку. На уроках історії треба вчити підкріплювати твердження фактами та джерелами. Тоді учень бачить не лише відповідь, а й шлях, яким до неї дійшов.

На практиці педагогіка партнерства спирається на різні методи: діалог, дискусію, роботу в парах і групах, моделювання, кооперативне навчання, рольові й ігрові технології, пошукову та дослідницьку діяльність [1, с. 405]. Окреме місце посідає робота з історичними джерелами. Учні можуть розбирати уривки з літописів, законів, листів, спогадів, газет, а також фотографії, карти, статистику й усні свідчення.

Ефективною формою організації навчання є парна та групова робота, до того ж склад можна змінювати [1, с. 404]. Наприклад, кожна група отримує своє джерело або вивчає один аспект проблеми, а потім учні діляться результатами. Так кожен робить свій внесок у спільну роботу.

Ще один важливий метод – історична дискусія. Можна запитати: «Чи можна вважати цю подію переломним моментом в історії України?» Щоб відповісти, учням доведеться навести конкретні факти й аргументи. Можна також інсценізувати події в ролях: учні представляють погляди різних історичних діячів чи соціальних груп і підтверджують їх матеріалами.

У такому разі урок стає спільним дослідженням минулого. Водночас роль учителя не нівелюється, а трансформується. Він організовує навчання, ставить проблемні питання, пояснює складне, допомагає з джерелами, скеровує пошук і дає зворотний зв’язок, а не нав’язує власних думок і способів розв’язання [1, с. 404].

Важливою умовою партнерської взаємодії є конструктивний діалог. В історії чимало складних і спірних питань, тож учням варто дати змогу порівнювати різні погляди та відстоювати свою позицію. Для цього потрібна

атмосфера, де не страшно запитати чи висловитися, а тон учителя доброзичливий і зацікавлений [1, с. 403].

З цим пов'язане безпечне освітнє середовище. Учні мають вільно брати участь в обговореннях, не боячись приниження чи булінгу [4]. Безпека при цьому охоплює не лише психологічний, а й фізичний бік [2].

Педагогіка партнерства розвиває компетентності, потрібні для історичної освіти: історичне мислення, критичний аналіз інформації, вміння працювати з джерелами, аргументувати позицію й установлювати причинно-наслідкові зв'язки. Тому цікаво не лише «Що учень запам'ятав?», а й «Що він може зробити з тим, що знає?».

Приміром, учень не просто називає причини події, а визначає їх за джерелами; не просто переказує документ, а аналізує позицію його автора; не просто згадує історичну постать, а на конкретних фактах пояснює її роль.

Сьогодні це особливо актуально: інформацію діти беруть не лише з підручників, а й із соцмереж, відео, блогів та інших цифрових ресурсів. Урок історії має вчити перевіряти відомості, зіставляти джерела й розрізняти факт, інтерпретацію та припущення.

Партнерство може виходити за межі класу й охоплювати співпрацю школи та родини [1, с. 401, 403]. Скажімо, на уроках можна використати родинні фотографії, листи, документи чи спогади. Це поєднує особистий досвід учня з ширшим історичним контекстом.

Отже, педагогіка партнерства по-новому будує урок історії, але не скасовує ні ролі вчителя, ні систематичних знань. і організатором навчання, а учень отримує більше простору для самостійного пошуку, запитань, роботи з джерелами та власних висновків.

Перехід «від трансляції знань до спільного дослідження минулого» означає, що історія постає вже не лише набором дат і фактів для запам'ятовування, а предметом для осмислення, дослідження й обговорення. Це створює умови для розвитку історичного мислення, а також дослідницьких, критичних і комунікативних умінь учнів.

Список використаних джерел:

1. Апрєлєва І. В., Колосова С. В. Характеристика особистості педагога у контексті реалізації принципів та ідей педагогіки партнерства. *Актуальні*

питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 51. С. 399–407. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/51_2022/62.pdf (дата звернення: 30.09.2026).

2. Безпечне освітнє середовище: Служба освітньої безпеки. *Міністерство внутрішніх справ України.* URL: https://mvs.gov.ua/news/bezpecne-osvitnje-seredovishhe (дата звернення: 30.09.2026).

3. Бужинська С., Супрун Д. Психолого-педагогічний аналіз педагогіки партнерства та особливості її впровадження в інклюзивному просторі. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. С. 16–20. URL: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2019/part_2/5.pdf (дата звернення: 30.09.2026).

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18.12.2018 р. № 2657-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text (дата звернення: 30.09.2026).